

Luminița Ciobanu
Universul ludic al Feliciei Donceanu

Luminița Ciobanu

Universul ludic al Feliciei Donceanu

Editura Universității Naționale de Muzică
București, 2015

Coperta: Cristina Ropotan

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CIOBANU, LUMINIȚA

Universul ludic al Feliciei Donceanu / Luminița

Ciobanu. – București : Editura Universității Naționale de
Muzică București, 2015

Bibliogr.

ISBN 978-606-659-092-1

ISMN 979-0-9009868-9-4

Motto:

„Îmi place teribil să mă joc, cu multă fantezie,
iar acest spirit ludic nu m-a părăsit nicicând.”

(Felicia Donceanu)

Cuprins

Prefață.....	9
Introducere.....	11
I.Profil biografic și artistic.....	18
Introducere.....	18
1. Primii ani și întâlnirea cu muzica.....	19
2. Formarea artistică la clasa Maestrului Mihail Jora.....	24
3. Activitatea editorială.....	29
4. Activitatea în U.C.M.R.....	30
5. Recunoașterea: Premiile U.C.M.R. și alte Premii.....	31
6. Creația Feliciei Donceanu în viața muzicală românească..	35
7. Portret de suflet.....	48
II. Ludicul oglindit în repere ale creației.....	52
Introducere: contextul muzical românesc.....	52
Repere ale creației.....	61
Concluzii.....	99
III. Jocul sincretic.....	107
Orientare artistică plurivalentă.....	107
1. Teatrul instrumental.....	120
2. Poemul dramatic.....	147
3. Monodrama.....	159
4. Opera de cameră.....	165
Concluzii.....	174

IV. Ludicul copiilor în creația Felicie Donceanu.....	175
Introducere.....	175
1. Povestea muzicală.....	177
2. Lucrări corale.....	190
3. Creația pentru pian.....	198
4. Trimiteri la copilărie în alte lucrări.....	200
Concluzii.....	204
Jocul ca libertate: atitudine exprimată prin limbaj muzical în creația Felicie Donceanu.....	205
Bibliografie.....	211

Prefață

Analistul științelor exacte folosește exclusiv elementele obiective ale personalității sale. Cercetătorul într-ale creației muzicale, dimpotrivă, nu poate elimina complet componentele subiective ale personalității sale, dar se vede obligat să le subordoneze celor obiective. Prin aceasta, obiectul cercetării se vede ferit de ingerințele subiectivității, care ar denatura-o. Faptul nu înseamnă, însă, în toată puterea cuvântului, a se lăsa condus impersonal de operă. Într-adevăr, personalitatea sa subiectivă se supune necondiționat obiectului, dar, în schimb, și el supune obiectul personalității sale obiective, adică metodei pe care crede de cuviință să o utilizeze. Cu alte cuvinte, el trebuie să simtă împreună cu artistul, să-i (re)conceapă propria viziune, să se adapteze expresiei sale stilistice, dar rezultatul acestei simțiri, al acestei concepții și al acestei expresii, adică opera de artă, trebuie să o supună unor criterii obiective, care, de astă dată, aparțin cercetătorului și mai puțin operii. Este ceea ce-și propune Luminița Ciobanu în întreprinderea ei muzicologică săvârșită ca o dublă provocare: conceptul de ludic manifestat în arta sunetelor, pe de o parte, și creația Feliciei Donceanu aflată în siajul ludicului, pe de altă parte. Trebuie să mărturisesc, de la bun început, că dacă aș fi fost în locul Feliciei Donceanu m-aș fi simțit privilegiat. Luminița Ciobanu vede ludicul în muzica autoarei ca pe o fereastră prin care se poate contempla libertatea creației. O libertate, flancată, desigur, de contrângeri, căci libertatea și constrângerea sunt două aspecte ale aceleiași necesități de a fi tu însuți și nu altul. Ești liber într-un limbaj, dar nu ești liber să-l amesteci cu altul. Liber în cadrul regulilor unui joc, dar nu liber să le strici, amalgamându-le cu altele. Canonul unui joc este în ultimă instanță o constrângere. Asta pentru că nimeni nu dorește libertatea de a nu fi înțeles de alții. La Felicia Donceanu „jocul este o evadare din cotidian sau ca o chemare a inocenței copilărești”. Profilul biografic și artistic al compozitoarei este luminat pe paliere diferite, pornind de la întâlnirea cu muzica ori formarea artistică la clasa lui Mihail Jora, continuând cu activitatea editorială și cu cea de la Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor, până la recunoașterea

profesională, ajungându-se la un rezonabil și multiplu argumentat portret de suflet.

Plurivalența artistică, exprimată printr-o orientare aplicată – fie poetică, plastică, teatrală, coregrafică, fie una pragmatică pur și simplu – reprezintă o adaptare la jocul sincretic pe care Felicia Donceanu l-a practicat cu obstinație și un real succes. Întâmplările muzicale în genul teatrului instrumental (*Cutia cu surprize...*, *Fantasia per piano forte et ceterea*, *Careul de ași*, *Runde-runde în rondo*), în genul poemului dramatic (*The Music Lesson*, *Yolanda*), în genul monodramei (*Salbe*), al operei de cameră (*Una volta...*) sunt tot atâtea prilejuri pentru Luminița Ciobanu de a argumenta cu probe și pledoarii convingătoare creativitatea și spontaneitatea debordantă, dar și înclinația spre joc înțeleasă ca fuziune a diverselor limbaje artistice manifestată de către compozitoare. Ludicul copiilor este tema de dezbatere a Capitolului IV, creația Feliciei Donceanu adăpostind genuri imanente precum: povestea muzicală (*Clopoțelul cel isteț*, *În căutarea lui Clopoțel*), genul coral (*Picolicomando*, *Baladă cu îngeri*) sau lucrări instrumentale.

De o nobilă candoare, limbajul sonor al Feliciei Donceanu pare a fi asezonat cu acele flori pe care se cade să nu le iei în seamă după ceea ce spun. Trebuie însă musai să le privești și să le miroși. Luminița Ciobanu observă cu subtilitate un aspect fundamental, aș spune, al jocului: gratuitatea: Altfel spus, neafectarea. Dar și dăruirea. E ca și cum ai spune că dacă ceea ce primești îți poate fi furat, cine are puterea să-ți fure ceea ce dăruiești? Întregul demers al Luminiței Ciobanu este axat pe gratuitatea generozității, dar și pe generozitatea gratuității exprimate de muzica redevabilă ludicului semnată de Felicia Donceanu.

Prof. univ. dr. Liviu Dănceanu

Introducere

Motto: „Omul este întreg numai atunci când se joacă” (Fr. Schiller)

În căutarea de a descifra sensurile jocului la Felicia Donceanu, am pornit de la Concluzia unei capodopere a ludicului, *Cutia cu surprize... și pentru oameni încruntați* ce exprimă esența acestei stări, raportată la creație și la viața însăși:

„Să te joci ESTE o artă! (s.a.)

Fără moț... și fără ciucuri...

Râzi sau plângi... Dar tot te bucuri!”

Această frază redă succint simplitatea jocului și inerenta sa prezență în activitățile vieții. Veselă și creativă, plină de umor delicat, condusă permanent de un spirit liber, spontan, creația sa vădește permanent originalitate și sensibilitate. Felicia Donceanu caută tot timpul modalități noi de exprimare, oferind, totodată, momente speciale pentru public, pentru binele căruia creează.

În asocierea Feliciei Donceanu nu ludicul m-am îndreptat direct către Jocul copiilor și Teatrul instrumental. Însă, apropiindu-mă mai mult de o mare parte din creația compozitoarei, am descoperit multe alte dovezi ale jocului ascunse și codificate sau exprimate în mod direct, toate păstrau același numitor comun - libertatea expresiei specifică jocului.

În esență, stilul compozitoarei poate fi privit ca o trimitere la **ludic prin libertatea de exprimare, creativitatea limbajelor folosite și prin spontaneitatea și naturalețea stărilor transmise**. Jocul este un mijloc de evadare, o sursă de bucurie și dăruire, dar și o acceptare a regulilor prin care se identifică jocul său.

Pentru Felicia Donceanu, **ludicul reprezintă o stare ce o caracterizează**, oglindindu-se în creația sa începând cu lucrările dedicate copiilor și terminând cu lucrările de teatru instrumental sau opera de cameră. Ea însăși se declară adepta unui joc continuu, ce o stimulează pentru a crea permanent pentru ceilalți: **„Îmi place teribil să mă joc, cu multă fantezie, iar acest spirit ludic nu m-a părăsit nicicând.”**